

edificis

Ermita de Gràcia

Amb permís dels records i de les imatges d'aquells que la conegueren quan encara entre els seus murs hi havia quelcom més que el buit i el silenci actual, miraré de descriure-us, amb ulls distants, els particularismes que donaren vida a l'Ermita de Gràcia.

Per arribar-hi caldrà seguir la carretera de Mont-ral uns 4 km. i fer-ne altres tants per la pista forestal que enllaça el Mas del Geperut, el del Gat i, més amunt, el de Gràcia. Mas i ermita, que duen el mateix nom, l'induen amb els termes de Mont-ral, La Riba i amb els masos de la Torre i del Gat. L'ermita, orientada a Ponent, s'aixeca damunt un petit turó, situat a 650m. d'altitud sobre el nivell del mar.

El nom d'aquesta construcció podia haver sorgit, com apunta F. Blasi, de la concessió d'un privilegi reial als masos del Geperut, del Gat i de La Torre, durant el temps de la Reconquesta, potser fruit d'un intercanvi de serveis entre els habitants de dits nuclis i el rei. (1) "(...) Els fills d'aquests masos gaudien del privilegi d'estar lliures del servei militar i units pagaren els tributs a la població de la Plana. L'origen dels esmentats furs cal cercar-los en alguns serveis prestats al rei pels habitants dels masos al.ludits, en temps de la guerra de la Reconquesta, més que per la seva situació topogràfica, per tal com romanien allunyats l'un de l'altre i, inclòs, un d'ells molt distant. D'aleshores potser data el nom de Gràcia que duu l'ermita de referència (..)

Antic retaula que conservava l'ermita (foto del llibre *Santuaris Marianis de la diòcesi de Tarragona*, de F. Blasi)

Blasi la descriu així (2): "és senzilla i humil, de porta quadrangular, amb un petit ull de bou a la façana i un cloqueret d'espadanya a l'aresta superior de la teulada de doble vessant. La nau interior amida 8,50 metres de llargària per 4,80 metres d'amplada, i s'avé a l'estil renaixement, amb volta de tres claus, Una pica beneitera molt gran; alguns bancs arrambats a les parets s'omplen de corcs, i una barana de fusta tanca el presbiteri, situat dalt d'un graó.

Actualment l'interior és buit i està molt malmès. El retaule que posseïa degué desaparèixer durant els anys de la Guerra Civil. Valgui aquesta descripció per a fer-nos càrrec de la seva importància: (3)

"L'altar major i únic duu la data de 1687. És d'estil barroc, daurat, policromat i en perfecta conservació. Encimala el retaule l'estàtua del Salvador; dessota, hi ha la imatge de Sant Rafael amb Tobies; més avall, segueixen, en col·locació simètrica, les imatges de Sant Antoni, un Bisbe Sant, Sant Isidre, Santa Úrsula, Sant Joan, Sant Joaquim, Santa Eustàquia i Santa Anna, totes d'uns 30 centímetres d'alçada i bastant ben treballades sobre fusta.

"En un nínxol del centre hi ha la Verge de la Gràcia, que rep l'anunciament de l'obra de l'Esperit Sant per mitjà de la figura de l'Arcàngel, la qual està penjada d'una columneta de l'altar. La imatge de la Mare de Déu està asseguda i recolzada en el respall de la seva esquerra, damunt del qual hi ha un llibre obert. Amida uns 75 centímetres d'alçada, és de fusta policromada, ben esculpurada i de faccions simpàtiques; possiblement originària de les darreries del segle XVII. Algunes presentalles penjades a les parets demostren la importància que altres temps tingué aquesta ermita."

Alguns autors com F. Gras i Elías daten la seva construcció l'any 1704. (4): "En el año 1704 don Rafael Vilanova, acaudalado propietario de Alcover, que tenía su casa solariega en la plaza Nueva de dicha villa, mandó edificar esta modesta capilla en tierras de su propiedad á fin de que los labradores que vivían con sus familias en aquellos riscos pudieran oír misa. El número de misas que habían de decirse en dicha capilla había de ser 37 todos los años. Por espacio de mucho tiempo cumplióse la voluntad del fundador, y habiendo venido á menos su familia y ausentada de la villa se cerró la capilla, quedando en ella la imagen de la Virgen poco menos que olvidada. (...)"

Blasi en justifica l'inici per una data esculpida a la llinda superior de la porta d'entrada a la capella, on hi figuraria 1687. Actualment aquesta data no es distingeix. (5) "(...) tampoc no es fixaren en la data de construcció de l'altar major; ni en una relació mig esborrada per la pluja escorredissa de l'ull de bou, escrita en la paret interior i damunt de la porta, que diu: "Als 14 de Abril del any 1687. Lo Illm. Sr. Doctor Fray Joseph Sanchis, arcabisbe de Tarragona, primat de les Espanyes, a instància de Agustí Figuerola i son fill beneí aquesta capella dedicada a la Verge de la Gràcia, celebrant la primera missa, administrará lo Sant Sagrament de la confirmació, concedeix sa lltirma. 50 dies de indulgència als que visitaran aquesta capella i rezaran un Pare Nostre i una Ave María ". Demés, a sota mateix d'aquesta inscripció, un a cada banda de la porta, hi ha pintats a una tinta els escuts de l'esmentat Arquebisbe i de la casa Figuerola, senyoria principal de la vila d'Alcover, en possessió d'immenses extensions de terrenys. (...)

"(...) Demés, el 6 d'abril de l'any 1693 consta que el Bisbe Mora, de Valls, féu la visita a aquesta capella, en substitució de l'Arquebisbe Sanchiz."

Blasi apunta diferents interpretacions de les arrels del lloc vinculant diferents indicis: " Però nosaltres gosem dubtar de què aquesta construcció religiosa sigui la primera edificada en aquest indret. Davant de l'ermita existeixen algunes ruïnes de

possible procedència anterior a l'any 1687; les escales que condueixen a la placeta són molt esmolades; en un relleu de l'altar major es fa referència a algun esdeveniment ocorregut en temps dels moros o dels jueus; la tradició assenyala aquesta ermita com fundada i habitada per frares que cobraven els delmes dels seus dominis, per fi, són dignes de tenir-se en compte les restes d'un edifici destinat a corral, adjunt a les parets del Mas del Gat, on hi ha una finestra d'estil gòtic primitiu i la llinda superior d'una porta orientada a Orient amb dues creus romàniques esculpides."

"(...) A l'any 1835, assabentats els frares Recolets, establerts a l'església de Santa Anna d'Alcover, de la crema dels convents de Reus, decidiren abandonar la seva casa, i alguns es refugiaren a l'ermita de Gràcia. Aquí foren sorpresos per una partida de miquelets, comandats per un subjecte nomenat Po de Segalà, mentre celebraven la Santa Missa i foren afusellats després d'acabar de celebrar."

La imatge de la Verge, hom comenta que fou venuda després de 1940 als propietaris del Balneari de Cardó (Rasquera-Tarragona). Segons esmenta el llibre H^a d'Alcover (6) hi ha una reproducció de la Mare de Déu al Campament dels "Almogàvers" de la Riba.

Imatge de la Mare de Déu de Gràcia (Foto de F. Blasi, publicada al seu llibre *Santuàries Marianes de la diòcesi de Tarragona* de F. Blasi)

Els propietaris de l'edifici són la família Tomàs d'Alcover. Anteriorment, passà per les mans (7) : "(...) d'un tal Xipell, d'Alcover; d'un senyor de Xerta anomenat Mayor: del senyor Riber, de Valls, i avui és propietat de Na Teresa Font i Vinyes, resident a Madrid. "

L'estat extern de l'església revela reformes força properes a època com la teulada i un dipòsit d'aigües annex a la paret de l'edifici, que ocupa l'espai del que abans devia ser la sacristia. Es parla-sortosament i necessàriament- d'una propera restauració.

El temps ha estat sever i injust malment la seva vàlua, però potser generós mantenint-la dempeus, recordant la dignitat del seu llegat.

ANNA ISABEL SERRA MASDEU

(1) F. Blasi i Espinosa. *Santuàries Marianes de la diòcesi de Tarragona*. Revista del Centre de Lectura. Reus, 1933, pàg. 19.

(2) Idem pàg. 20

(3) Idem pàg. 21

(4) F. Gras y Elias. *Historia de las Ermitas del Arzobispado de Tarragona*. Tip. Sanjuán Hermanos. Reus 1909, pàg 69.

(5) Blasi. *Santuàries*, pàg. 21.

(6) F. Jove i A. Barberà. *Ampliació de la Monografia Històrica d'Alcover*. Gràfiques Sant Jordi. Alcover, 1973, pàg. 61.

(7) Blasi. *Santuàries*, pàg. 22.